

Déri Balázs

Sytze de Vries igehirdetésének retorikai elemzése

Sok év után tértem vissza Amszterdamba. Váltakozó helyszínű, budapesti és gronin-
geni egyetemi konferenciák mellékprog-
ramjaként a 90-es, kora 2000-es években,
rendszeresen eltöltöttem egy-két szép na-
pot a csatornák városában, a Praetorius

*Déri Balázs (Budapest) zenetudós, klasszika-
filológus, középkorkutató, az ELTE BTK Val-
lástudományi Tanszékének egyetemi tanára és
Vallástudományi Központjának vezetője, az
ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpontja
Zenetudományi Intézetének tudományos fő-
munkatársa.*

Kamarakórus hollandiai turnéjának amszterdami napjai is emlékezetesek ma-
radtak, de volt, hogy úgy alakítottam az átszállást Barcelona felé, hogy fél na-
pot kószálhassak a városban. Hollandia nemzeti múzeuma, a Rijksmuseum
sosem maradhat ki, leginkább Rembrandt, az Éjjeli őrjárat. Nem is a fölfede-
zés, hanem az újralátás öröme vonzott. Az indok most a már gyermekkorában
fölfedezett csodálatos orosz zongorista, Alexander Malofejev minden várako-
zástomat felülmúló koncertje volt a Concertgebouwban. Még beszélnem is si-
került vele, és átadnom neki Paul Merrick Liszt-könyvét, amelyben némi rész-
em is volt szerkesztőként. Mindketten Liszt ötödik „leszármazottjai” va-
gyunk, ő Alexander Silotin, én Thomán Istvánon keresztül, amint ajánlasként
be is írtam e tényt a könyvbe, csak hát nem azonos tehetséggel. Mielőtt katoli-
kus kötelességem teljesítettem volna a Szent Péter és Pál-templom (népszerű
névén: de Papegaai) déli latin miséjén, szinte csak filippino hívekkel, termé-
szetesen a református Ótemplom, az Oude Kerk istentiszteletén vettem részt
2022 október 2-án. Zenész ide zárandokolni jár, hiszen ebben a templomban
szolgált 1577-től 15 éves korától fogva 44 évig a kora barokk zene egyik legje-
lentősebb zeneszerzője, Jan Peterszoon Sweelinck. Itt is nyugszik számos hol-
land híresség mellett. (Nekem a legismerősebb közülük Saskia van Uylen-
burgh, Rembrandt fiatalon elhunyt, képeken megörökített felesége.)

A gyönyörű, hatalmas gótikus templom a de Wallen rossz hírű negyed szé-
lén áll, de szerencsére mindebből vasárnap délelőtt semmi nem látszik. A haj-
dani Szent Miklós-templom (az elnevezést ma is használják a reformátusok
akár az istentisztelet menetét tartalmazó „szórólapon” is: Sint Nicolaaskerk)
istentiszteleti célokat (is) szolgál amellet, hogy történelmi emlékhely, látvá-
nyosság, koncerthelyszín. Oldalában jó cukrászdával. (Nem messze tőle az
Újtemplom már csak kiállítóhely, de azért orgonakoncerteket még tartanak
benne, illetve a királyság ceremóniális eseményeinek helyszíne.) A színvona-
las kamarakórusral (Sweelinckcantorij, vezetője Herman Mussche), orgonistá-
val (Dennis van der Wijk), lelkésszel (1988 és 2005 közt Sytze de Vries itt volt
prédikátor) együtt jó, ha harmincan voltunk a ma erősen liturgikus irányult-
ságú református felekezet, a Nederlandse Hervormde Kerk úrvacsorás isten-

tisztelőtén. (Ez utóbbira a stallumokba vonultunk előre.) Az anglikán vagy lutheránus jellegű igeistentiszteleti rész egyszólamú liturgikus tételei (beleértve a „kyrielitániát”, a Kyriét s Glóriát) modern, ritmikus kompozíciók, nem a gregoriánra mennek vissza. Angolból és németből nagyjából összetéve, a textusok alapján hollandnyelv-tudás híján is tudtam annyira követni a prédikációt, hogy érdemesnek tartsam elkérni a szöveget publikációra a barátságos nyugalmazott lelkésztől, aki igen termékeny énekköltő. Egyik énekét, mint rá is kérdeztem, el is énekeltük. (Új énekeskönyvük számos, vélhetőleg túl sok énekének szerzője a liturgikus teológus...)

A második őszi vasárnap istentiszteletén két igei olvasmányt olvasott ugyanaz a laikus felolvasó (köztük „válaszos zsoltárral” és Hallelujával): Habakuk 3,1–3.6–19 és Lukács ev. 17,1–10. Az előbbi aktualitását „a zsidó engesztelőnap (jom kipur) árnyéka” adta (ahogy a szórólapon állt), de az evangéliumi részben is minduntalan voltak zsidó utalások, és úgy tűnik, a hallgatóknak nem kellett elmagyarázni a jiddis mokum (hely) szót sem, talán azért sem, mert ismeretes, hogy néhány németalföldi és német helynevet sajátosan e szóval helyettesítettek (Mokum Alef: Amszterdam, Mokum Beisz: Berlin.)

Az amszterdami református Ótemplom (Oude Kerk). (Wikimedia Commons, Amsterdam Oude Kerk 7310.jpg)